

MIMO BŘEH NORVÉŽSKÝ NENÍ AS NIKDE TOLIK přístavů takměř vedle sebe jako ve východním břehu moře Jaderského. Počínaje od Mile až po Předhoří (Punta Promontore — nejjižnější skála istriánská) a zas od Rjegy až po Lastvu (nejjižnější místo dalmatské) je samý skalní zářez, v každém pak zářezu hluboká voda a přístav dobrý proti bóře a kolem přístavu město buď stlačeného rázu italského, buď volné jak osady slovanské vůbec. Jen vyjeďte z Rjegy, a než jste dojeli Senjských vrat — pouhá to procházka malá — již jste objeli zas jeden zub a jste hned u vchodu do přístavů dvou. Volno či do „vejce bakarského“ či do přístavu kraljevického. Radím do tohoto, neboť Bakar je jen z dálky pěkný, zblízka ztrácí se idylický ráz jeslí a uvnitř zapáchá vše nečinností a maďaronstvím. Bakar je sice obydlen, ale ani nevím, žije-li tam člověk celý, jak říkáme.

Zato ta pyšná Kraljevica (Porto Re)! Je to ocelový roh jihoslovanského vědomí, o nějž se maďaronství narazilo a nemohlo dál. Lod' se vhoupane do oblého přístavu, v němž se padesát lodí otáčet může, a člověk je doma. Nahoře na návrší stojí obrovský stežeň, největší, jaký mohli nalézt, a s něho vlaje vesele nad přístav slovanská trikolora, největší, jakou mohli upravit. Vlaje, vlní se a šlehá sem a tam — jsi vítán, jsi doma. Snad nikde nevystupuješ na břeh s takou ochotou a takou důvěrou jako zde a odnikud se tak nerád neloučíš.

Jednou ten stežeň padl, ale jen jednou. Mrzelo pana Cseňa, komisaře rjeckého, kdy již Rjeka i Bakar změkly pomocí luzy a národní „agitac“ se již odřekly, že Kraljevica je neoblomně tvrda. Vyslal tam setninu. Došla navečer a za tiché noci, když vše spalo, poražen stežeň. Kraljevičtí ráno, když se traghety vypravují do Rjegy, ani očím nevěřili; ale nemnuli si je dlouho, nýbrž sešli dolů k lodišti Tomšićovu, vy-

brali si stežeň ještě větší než byl dřívější a zarazili jej na místo starého. Nikdy prý nevlála slovanská trikolora tak pěkně jako v den ten. A když se stmívalo, postavila se kraljevická mládež kolem svého paladia, bděla po celou noc a zpívala píseň za písni. A zdola od přístavu odpovídala každé písni horvatské píseň italská, bdělit' tam dole zas italští dělníci, aby přispěli, kdyby srážka nastala. Ale nenastala, k tomu byl pan Cseh přece příliš moudrý. Odvolal zas setninu svou.

Od toho dne je Kraljevica svoje. Netrpí vzdor vzornému takto pohostinství ani Mađ'arona ani Italianissima, Horvat tu pánem, Horvat ale cítí se Slovanem. Vůbec jako by Kraljevica žila život zcela osobní. Doba panství Frangipanů arci již dávno minula. Zámek jich posud dosti pyšně se vznáší nad úžinou Bakarskou — četné zámky frangipanské vyznamenávají se vesměs pěknou výstavností a vždy jiným a jiným slohem — dívá se na skalnatý okraj, jemuž vévodil až do onoho večera, kdy dle pověsti v něm, ve výklenku zámecké jizby, nazvané „Sub rosa“, vyslechla žena spiknutí a zradila muže. Jako frangipanský Trsat na Rjeku, dívá se také frangipanský zdejší hrad truchle a němě na Kraljevici, poslední jeho obyvatelé byli nebozí ranění z mořských bitek r. 1866. Sídlo ouřadů je v Bakar, ani vojenské obsádky tu žádné není, kastel a valy, jimiž, snad za drahé peníze, mínili zde obrnit přístav, jsou opuštěny, bóra rozhazuje jich kameny, náspy drolí se znenáhla do moře.

Kraljevica je jako Rjeka a jako Bakar atd. „přístavem svobodným“, do něhož možno zboží vevézt beze cla. Avšak to je Kraljevici právě tak málo platno jako mrtvé nyní Rjece a pustému Bakar. „Systémy“ nepostaraly se, opět kvůli Trstu, o to, aby krásné přístavy byly spojeny s vnitřkem země, není železnic, ba ani dostačujících silnic, navežené zboží zůstane ležet, leda by je někdo na zádech odnesl, a finanční strážníci, potloukajíce se po šesti a sedmi mužích v barkách venku, musili by dlouhou chvíli zkamenět, kdyby nebylo ryb a udic. Rybářství a trochu hedbávnickví, toť celý „průmysl“. Přece není ale Kraljevica chuda. Není velka, má ale dost bohatců a lodě na lodištích kraljevických stavěné těší se pověstným „zdravým žebrům“.

Kraljevica je vystavěna na příkré skalině, dláždění její zdá se být sice určeno pro obry, ale domy jsou pěkné, vábivé. Jak praveno, jen vstup a jsi doma. Vyjdeš nahoru až k stežni a spatříš pěkný dům, na němž nápis „Čitaonica“. Sluha ti ochotně otevře, není-li právě čitaonica navštívena, a vejdeš do pěkných místností, při nichž i zvláštní taneční síň. Po stěnách opět trikolory, věnce, obrazy slovanských krojů, podobizny slovanských mužů, tak mnohá dobře známá česká tvář, jako by sem byl Farský zaslal „povinné exempláře“ celého svého skladu. A v čítárně samé jen samé časopisy zajímavé Slovanům, také časopisy pražské. Sotva jsi usedl, přinese sluha knihu, abys se ráčil zaznamenat. Ale pak neuplyne pět minut a nejsi více sám, kolem tebe je společnost co nejpříjemnější: čtli v knize „z Prahy“, to dostačilo, jsi jejich. Abys ještě více zdomácněl, hlásí se ti mladý muž, učitel zdejší, co krajan Čech. Snad jsi se s ním kdys před lety v Praze sešel, nyní je zde milovaným učitelem, češtinu arcí mluví již po horvatsku, ale neškodí, neztratil se, zařizuje zde školské sbírky, zakládá knihovnu, řídí zpěvácký spolek a s vlastní svou je v stálém literárním spojení.

Byl překrásný večer jižní, pln zábavy, živých rozhovorů, řečí a přípitků! Konečně, as tak k půlnoci, vyhnalo nás to ještě ven pod trikoloru. Šumící „vodica“, šampaňské to Horvatův, rozperlila se pod širým nebem, krásná kvarteta nesla se vzduchem ven na moře, žaluzie praskaly a kraljevické krásvy zabělily se naslouchající v oknech. Bůh sám ví, kdy jsme toho „večera“ šli spat!